

SEANCES DU MERCREDI 9 MEI 1984
VERGADERINGEN VAN WOENSDAG 9 MEI 1984ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DU MATIN
OCHTENDVERGADERING

SOMMAIRE:

CONGES:

Page 2246.

PROJETS DE LOI (Discussion):

Projet de loi contenant le budget du ministère de la Défense nationale de l'année budgétaire 1984.

Projet de loi ajustant le budget du ministère de la Défense nationale de l'année budgétaire 1983.

Discussion générale. — *Orateurs*: MM. Uytendaele, rapporteur, Wyninckx, le comte du Monceau de Bergendal, Vanderborght, Trussart, p. 2246.

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 2246.

ONTWERPEN VAN WET (Bespreking):

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Landsverdediging voor het begrotingsjaar 1984.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Landsverdediging voor het begrotingsjaar 1983.

Algemene bespreking. — *Sprekers*: de heren Uytendaele, rapporteur, Wyninckx, graaf du Monceau de Bergendal, Vanderborght, Trussart, blz. 2246.PRESIDENCE DE M. GRAMME, VICE-PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER GRAMME, ONDERVOORZITTER

MM. Coen et Kevers, secrétaires, prennent place au bureau.

De heren Coen en Kevers, secretarissen, nemen plaats aan het bureau.

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.

De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 10 h 10 m.

De vergadering wordt geopend te 10 u. 10 m.

CONGES — VERLOF

Mme Jortay-Lemaire, MM. Delmotte et Van den Broeck, pour raison de santé; De Bondt, en mission à l'étranger; Tilquin, pour d'autres devoirs, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce matin.

Afwezig met bericht van verhindering: mevrouw Jortay-Lemaire, de heren Delmotte en Van den Broeck, om gezondheidsredenen; De Bondt, met opdracht in het buitenland; Tilquin, wegens andere plichten.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN LANDSVERDEDIGING VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1984

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN LANDSVERDEDIGING VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1983

Algemene beraadslaging

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DE LA DÉFENSE NATIONALE DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1984

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DE LA DÉFENSE NATIONALE DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1983

Discussion générale

De Voorzitter. — Aan de orde is de bespreking van de ontwerpen van wet betreffende de begroting van het ministerie van Landsverdediging.

Nous abordons l'examen des projets de loi relatifs au budget du ministère de la Défense nationale.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de rapporteur.

De heer Uyttendaele, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, de praktijk wijst uit dat de bespreking van de begroting vrijwel een unieke gelegenheid is om eens per jaar in het Parlement het algemeen beleid van onze defensie te onderzoeken en te bespreken. De minister van Landsverdediging heeft voor uw commissie in een lang betoog zijn begroting voorgesteld en de krachtlijnen waarop ze steunt toegelicht.

Inderdaad: « Een begroting is de concrete uitdrukking van een beleid, of tenminste de afspiegeling ervan. Men kan de opstelling van het budget op twee wijzen benaderen: de objectieven vastleggen en in de middelen voorzien om ze te verwezenlijken of zijn ambities aanpassen aan de beschikbare middelen. Bij gebrek aan middelen voor een beleid moet men wel een beleid hebben in functie van de middelen.

De werkelijkheid leunt niet aan bij een van deze extreme toestanden, maar bij een combinatie van beide, en dit vooral in een crisisperiode.

Het opmaken van de begroting in de huidige omstandigheden wordt verwezenlijkt door een constante aanpassing van de middelen aan de objectieven en van de objectieven aan de middelen, en dit door onophoudelijk het volgende *leitmotiv* voor ogen te houden: het essentiële vrijwaren en het bijkomstige opofferen... »

Ik citeer deze passus uit de uiteenzetting van de minister letterlijk omdat de manier van opstellen van zijn begroting daarop blijkt te zijn gebaseerd.

Ofwel gaat men akkoord met dit uitgangspunt en kan de controle der begroting zich beperken tot de vraag of de begroting erin slaagt dit principe concrete vorm te geven. Ofwel verwierpt men dit uitgangspunt en kan men de mogelijkheden onderzoeken om in de begroting overeenstemmingen te vinden met een ander uitgangspunt.

De begroting zelf is functioneel voorgesteld en toont derhalve duidelijk de binding aan tussen de vooropgestelde activiteiten en de gevraagde kredieten.

Het gaat in het totaal om 99 771,6 miljoen, inbegrepen de 740 miljoen in het kader van het nationaal investeringsprogramma. Indien men deze

laatste som niet meetelt, is er een nominale stijging van 5,6 pct. ten opzichte van de begroting van 1983 die 93 768,4 miljoen bedroeg. Dit totaalbedrag kan worden onderverdeeld in 95 546,4 miljoen lopende uitgaven en 4 225,2 miljoen kapitaaluitgaven, of in 73 631,6 miljoen niet-gesplitste kredieten en 26 140 miljoen investeringskredieten. Verder kan men deze kredieten onderverdelen in 48 759,2 miljoen, of 48,9 pct., voor de personeelsuitgaven, zijnde een stijging van 5,03 pct. ten opzichte van 1983, 26 279,2 miljoen, of 26,3 pct., voor de werkingsuitgaven, zijnde een stijging van 4,89 pct. ten opzichte van 1983 en 24 738,2 miljoen, of 24,8 pct., voor de wederuitrustings- en infrastructuuruitgaven — investeringsuitgaven —, of een stijging van 7,65 pct. ten opzichte van 1983.

De personeelsuitgaven omvatten: de bezoldiging van het actief kader, 40 967 miljoen; de bezoldiging van het burgerpersoneel, 3 289,5 miljoen; de soldij, 1 071,3 miljoen; de wederoproepingskosten, 168,2 miljoen; de premies aan het varend personeel, de para's, voor weekeindprestaties en langdurige prestaties, 1 388,9 miljoen en de kleding en voeding van de miliciens, 1 858,5 miljoen.

De uitgaven voor de 148 militairen in de technische bijstand, voor de 57 personen bij het Hulp- en Informatiebureau en voor de burgerlijke arbeidskrachten in Duitsland, samen 2 136 personen, zijn niet in deze personeelsuitgaven begrepen, alhoewel ze zeker als dusdanig zouden kunnen worden gerangschikt. Samen met de verwijderingsvergoedingen voor het personeel van de Belgische strijdkrachten in Duitsland worden ze ondergebracht bij de werkingsuitgaven.

Het personeelsprobleem is een harde dobber. De oorsprong van deze problematiek ligt in het tekort aan financiële middelen. Het feit alleen dat ca. 50 pct. van het budget aan personeelsuitgaven gespendeerd wordt, is meteen het bewijs dat de « operationaliteit » aangetast wordt, zegt de minister. Daarom heeft hij op 4 november 1983 aan de Ministerraad een personeelsplan voorgelegd, waarover zich thans een werkgroep buigt. In zijn huidige vorm, aldus de minister, bestaat het plan uit drie soorten maatregelen:

1. Maatregelen betreffende de wekelijkse werktijd, namelijk het invoeren van de 38-urige werkweek of een vermindering met 5 pct. van de werkprestaties van de onderofficieren en de beroepsvrijwilligers, het afschaffen van de tijdscompensaties en het invoeren van een vergoedingsstelsel voor de gepresteerde overuren.

2. Maatregelen omtrent de effectieven en de dienstplicht, meer bepaald het saneren en rationaliseren van de administratieve taken. Bij de continuïteitsdiensten betekent dit een verhoging van het effectief met 1 300 man, het handhaven van het effectief van officieren en onderofficieren op het huidige peil en het verminderen van het aantal vrijwilligers over een periode van drie jaar van 28 500 tot 25 000 zonder afdankingen. Dit zou worden gecompenseerd door: de vermindering van de niet-operationele functies; het afschaffen van bepaalde structuren; de verhoging van het aantal dienstplichtigen door het verhogen van het contingent met ongeveer 4 500 manschappen bij ongewijzigde dienstdiur; de mogelijkheid voor de dienstplichtigen, om op aanvraag, na hun normale dienstdiur nog twee of vier maanden in dienst te blijven als weddetrekkende in kort verband.

Hierbij oordeelt de minister dat het noodzakelijk is de militiewetgeving aan te passen ingevolge de demografische evolutie en de behoefte aan een groter contingent, terwijl hij evenveel aandacht opeist voor het statuut van de dienstplichtigen.

3. Financiële maatregelen. Aan de dienstplichtigen in België zal wekelijks gratis een vervoerticket worden bezorgd terwijl de Belgische strijdkrachten in Duitsland een dubbele soldij zullen ontvangen in zone II en een drievoudige soldij in zone III. Verder voorziet men in een regelmatige aanpassing van de soldij en zal de vrije tijd zinvol worden opgevuld met maatschappelijke, culturele en fysieke programma's. De vergoeding voor overuren gepresteerd door de militairen van de actieve kaders zullen worden verhoogd evenals de verwijderingsvergoeding voor de Belgische strijdkrachten in Duitsland in zone II en III.

De financiële middelen daartoe zouden worden geput uit de loonmatiging bij de Landsverdediging en ook worden gevonden ingevolge de vermindering van de loonlast door de daling van het aantal vrijwilligers. Bij invoering van dit stelsel per 1 juli 1984 zou dit voor 1984 een nuloperatie betekenen.

De minister wijddde ook veel aandacht aan het probleem van de commandanten, aan het burgerpersoneel, aan de rationalisatie van de parastatalen, aan de commissie leger-jeugd en aan de Centrale Dienst voor sociale en culturele actie.

De werkingskredieten belopen 26 279,2 miljoen:

40,94 pct. of 10756,2 miljoen daarvan gaat naar het administratief en huishoudelijk luik;

6,13 pct. of 1609,4 miljoen naar het transportplan;

7,23 pct. of 1789,5 miljoen naar vorming en training;

29,25 pct. of 7684,7 miljoen naar de eigenlijke werking van de eenheden en de operationele activiteiten onderverdeeld in:

1349,8 miljoen voor de landmacht;

4974,5 miljoen voor de luchtmacht;

749,5 miljoen voor de zeemacht;

610,6 miljoen voor de medische dienst.

Het leeuwendeel van deze sommen gaat naar brandstoffen, smeermiddelen, onderhoud, munities en het gebruik van vreemde installaties;

8,41 pct. of 2208,3 miljoen naar vernieuwing van het materieel,

7,82 pct. of 2116,9 miljoen naar diversen zoals: bijdrage aan de financiering van internationale staven, subsidies aan parastatalen en VZW, vergoedingen aan de NMBS, schadeloosstelling van derden, wetenschappelijk onderzoek en militaire technische bijstand aan de republieken Zaire en Rwanda.

Wanneer wij de trainingsrealiteit bij onze strijdkrachten, die uit deze begroting voortvloeit, vergelijken met de normen stellen wij het volgende vast:

Bij de landmacht zijn de normen van de Navo 60 dagen; de normen van de gemengde commissie 45 dagen en wat werkelijk werd gepresteerd 22,6 dagen.

Bij de zeemacht zijn de normen als volgt: wat betreft de Navo, 110 dagen voor de helft van de vloot; wat betreft de gemengde commissie, 83 dagen voor de helft van de vloot, en het werkelijk gepresteerde, 83 dagen voor een derde van de vloot.

Bij de luchtmacht zijn de normen van de Navo 240 vliegreuren; de normen van de gemengde commissie 180 vliegreuren en het werkelijk gepresteerde, 118 vliegreuren.

Deze cijfers spreken voor zichzelf wat de efficiëntie van onze strijdkrachten betreft, en het is een al te groot eufemisme te zeggen dat de training niet meer mag dalen onder de huidige drempel.

Betreffende de wederuitrustings- en infrastructuurkredieten kan ik de volgende gegevens verstrekken.

De niet-gesplitste en ordonnanceringskredieten bedragen 24738,2 miljoen, verdeeld over de verschillende strijdkrachten als volgt: 8843,6 miljoen voor de landmacht, waarvan 3158,7 miljoen voor de modernisering van de veldartillerie en 3706,1 miljoen voor gepantserde gevechtsvoertuigen; 5558 miljoen voor de luchtmacht, waarvan 4773 miljoen voor de F-16; 1786 miljoen voor de zeemacht, vrijwel volledig, namelijk 1774 miljoen voor de mijnenvegers; 94 miljoen voor de medische dienst. Er is ook in 1494 miljoen voorzien voor infrastructuurwerken en aankoop van terreinen in België en de BRD, alsmede 2111 miljoen voor de internationale infrastructuurprogramma's.

De niet-gesplitste en vastleggingskredieten ingeschreven in de wederuitrustings- en infrastructuurprogramma's bedragen 29783,1 miljoen frank, die als volgt kunnen worden opgesplitst: 18842,7 miljoen voor de landmacht; 4303 miljoen voor de luchtmacht; 138 miljoen voor de medische dienst, en 596 miljoen voor de intermachtenprogramma's.

Nopens de internationale infrastructuur deelde de minister mee dat het aandeel van België in de infrastructuurwerken van de Navo nu 5,6 pct. bedraagt. De uitgedrukte noden en de plafondbedragen die ermee gepaard gaan, zijn sedert enkele jaren op onrustwekkende wijze toegenomen.

Deze tendens is volgens de minister onaantvaardbaar. Dat is begrijpelijk als men vaststelt dat het totaalbedrag, dat voor de Alliantie gemiddeld jaarlijks 15 miljard beliep in de jaren 1975-1979, steeg tot 34 miljard jaarlijks voor 1980-1984 en voor 1985-1990 op jaarbasis 94 miljard, waarde 1984, zal bedragen.

Zelfs naar de beoordelingsfactoren van het bondgenootschap berekend, is de Belgische bijdrage van 5,6 pct. veel te hoog en zou eerder juist liggen tussen 2,08 pct. en 3,22 pct.

Het doel van de minister is dan ook deze bijdrage terug te schroeven tot de reële mogelijkheden.

De aankooppolitiek van Landsverdediging is bepaald door de enveloppe van de financiële middelen voorbehouden voor de investeringen, en geconcretiseerd in een tienjarenplan, waarin de prioriteit der behoeften

tot uiting komt door de hoegrootheid der bedragen en de spreiding in de tijd.

Er is ook het probleem van de economische compensaties waarvan de oplossing zou bestaan in het globaliseren van de compensaties en een evenwichtige verdeling ervan over de gewesten.

Het einddoel, door de Ministerraad bepaald is: 54 à 56 pct. voor het Vlaamse gewest; 34 à 36 pct. voor het Waalse gewest en 9 à 11 pct. voor Brussel.

Tenslotte weidde de minister uit over de problemen van de INF. Wat de INF betreft, betreurt de regering — aldus de minister — de onderbreking van de onderhandelingen te Genève, want het einddoel blijft voor België het bereiken van een overeenkomst die elke plaatsing overbodig zou maken. In afwachting van onderhandelingsresultaten wordt het plaatsingsprogramma verder gezet volgens het bepaalde tempo en schema.

De minister beëindigde zijn uiteenzetting met de verwijzing naar zijn bezorgdheid, namelijk te komen tot een optimale rationalisatie en een optimale aanwending van de beschikbare middelen.

De uiteenzetting van de minister werd gevolgd door een intense bespreking. Vele leden stelden vragen die hoofdzakelijk gingen over de toekomstvisie op onze defensie; de voorstelling en de ontwikkeling van de begroting; de opleiding van de strijdkrachten; de opstelling der troepen in de BRD; personeelsproblemen, zoals dienstplicht, soldij, overuren, kapiteins-commandanten, de toestand van het personeel in Duitsland; de uitrusting en de verschillende programma's, het tienjarenplan; het domaniaal renovatieplan en de infrastructuurwerken, het gebruik van vreemde installaties, de ruilovereenkomsten; de beslechting van geschillen bij leveringen; de kosteloze afstand van materialen, toelagen en vergoedingen aan het rijkspersoneel; erelonen; energieverbruik; informatieverwerking; de technische bijstand aan Zaire en Rwanda; de gemeenschappelijke verbintenissen in het kader van internationale verdragen of overeenkomsten.

Verskillende vragen werden ook gesteld rond de basis te Florennes en het opstellen van kruisraketten.

Deze opsomming zelf bewijst de vakkundige interesse van de commissieleden.

Als ik verwijs naar het verslag wat betreft deze bespreking, is het zeker niet om op eigen houtje deze vragen af te wimpelen, maar is dit alleen ingegeven door de wetenschap dat al deze vragen zeker nogmaals van op deze tribune zullen worden behandeld door de collega's die, na het antwoord van de minister in de commissie, hun vragen allicht opnieuw zullen stellen, aangevuld met inmiddels gecontroleerde documentatie.

Bij de bespreking in de commissie werd slechts één amendement ingediend dat na het antwoord van de minister door de indiener werd ingetrokken onder voorbehoud eert ander amendement van dergelijke strekking te zullen indienen tijdens de openbare vergadering.

Uw commissie nam het wetsontwerp houdende de begroting van het ministerie van Landsverdediging voor 1984 en het wetsontwerp houdende aanpassing van dezelfde begroting voor 1983 aan met tien stemmen tegen drie.

Namens de meerderheid van uw commissie stel ik u voor op uw beurt deze ontwerpen aan te nemen.

Mijnheer de Voorzitter, sta mij toe, na het voordragen van het verslag, ook enkele strikt persoonlijke opmerkingen en overwegingen naar voren te brengen, niet als rapporteur maar als lid van de commissie.

Bij vorige besprekingen van de defensiebegroting heb ik bij herhaling reeds de aandacht gevestigd op de onwezenlijkheid van onze defensiepolitiek, die, mijns inziens, geen rekening houdt met de realiteit.

Deze begroting moge dan al een poging zijn om aan de hand van de voorhanden zijnde middelen, te bewaren wat de minister als essentieel beschouwt, in de overtuiging dat investeren gelijk staat met het voorbereiden van de toekomst; deze begroting houdt niet voldoende rekening met feiten die de realia van nog verscheidene jaren zullen uitmaken.

Gelet op de prioriteiten die in dit land evident en normaal de voorrang moeten genieten, zal de begroting van Landsverdediging, nog lang, niet kunnen uitstijgen boven het bedrag dat er thans aan gespendeerd wordt.

Met andere woorden ons land kan niet — en ik ben geneigd ook aan te nemen « wil niet » — meer aan defensie-uitgaven uitgeven dan op heden. Wanneer men blijft vasthouden aan al de verplichtingen waartoe Landsverdediging en Buitenlandse Zaken ons land in de loop der jaren hebben verplicht, dan kunnen wij daaraan niet voldoen met een begroting zoals deze die ons wordt voorgesteld. Zelfs wanneer de Belgische bijdrage

in de Navo-infrastructuurwerken tot een normaal peil wordt teruggebracht, kunnen wij met dergelijke begroting weinig meer dan het personeel betalen en de miliciens onderbetalen, de programma's afbetalen en een onvoldoend getrainde landmacht, luchtmacht en zeemacht ter beschikking stellen van Navo. Wij zouden er moeten van uitgaan dat — in de huidige omstandigheden die nog jaren kunnen en zullen aanslepen — de enige mogelijkheid voor ons bestaat in het berekenen van de maximale hoegroetheid van de verschillende strijdmachten, rekening houdende met de Navo-normen en de beschikbare kredieten. Het tienjaars-investeringsplan zou moeten worden herzien in het licht van die optimale mogelijkheid en tegelijkertijd zou men moeten de kans geven om ook de zogenaamde reserve-eenheden met modern materieel uit te rusten.

Onvoldoende training brengt niet alleen een niet-weerbare strijdkracht op de been, zij brengt ook een gevoel mee van onmacht en bitterheid bij de kaders en, bij gebrek aan zinvolle tijdsbesteding, een gevoel van overtoollig zijn bij de miliciens. Dit zijn gevaren die in de huidige situatie steeds latenter aanwezig zijn en uiteindelijk aan de zin van al deze uitgaven zouden kunnen doen twijfelen.

Wij moeten onze partners in het bondgenootschap duidelijk zeggen dat België niet boven zijn stand wenst te leven op gebied van defensie; dat wij niet alle bestaande verplichtingen kunnen handhaven maar dat wij de tot onze mogelijkheden ingekrompen inspanningen ook voor 100 pct. zullen naleven en waarmaken. Defensiepolitiek kan misschien steunen op papieren voorschriften en opgeslagen cijfermateriaal, maar defensie op het terrein hangt, naast de inzet en kunde van leiding en troep, alleen af van voldoende manschappen, adequaat materieel en aangepaste, perfecte training.

Bij ons rijzen vragen omtrent de noodzaak van de uitgebreidheid onzer luchtmacht, omtrent de noodzaak van de fregatten minstens van het huidige aantal, omtrent de mogelijkheden van onze landmacht: niet alleen omtrent de reële mogelijkheden ervan wat de voorwaarts verdediging betreft, maar ook wat de bescherming betreft van de aanvoerlijnen vanaf onze havens en luchthavens naar de voorwaarts verdediging en omgekeerd.

Als wij allen inderdaad geloven in de waarde van het bondgenootschap, dan mogen wij deze waarde niet ondermijnen door verplichtingen half te verwaarlozen.

Wanneer men geld noch personeel heeft om 70 ha te beboeren, laten wij dan propere, goede boeren zijn op 20 ha.

Voor wie de produkten van ons werk verwacht, moge de kwantiteit dan een desillusie zijn, de kwaliteit zal hem des te meer en aangenamer verrassen. Bij het herzien van de militiewetten zou dan ook moeten geweten zijn tot waar uiteindelijk onze verplichtingen gaan en hoeveel manschappen-miliciens dit betekent. Dit gegeven zal even waardevol zijn als de demografische statistieken. Investerings bereiden inderdaad de toekomst voor in zoverre dan ook op elk moment een parate strijdmacht klaarstaat om, bij eventuele crisis, haar taak naar behoren te vervullen. God beware ons in elk geval van deze eventualiteit.

Mijnheer de minister, ik wil van deze tribune geen misbruik maken om u nog veel andere, dringende vragen te stellen, mede omdat ik weet dat verschillende collega's deze hier zullen te berde brengen, zij het dan gebeurlijk vanuit een andere bezorgdheid dan de mijne. En bovendien reken ik erop dat wij in de sereniteit van onze commissie nog herhaaldelijk gelegenheid zullen hebben deze kwesties aan te snijden.

Ik weet dat u «lasten van het verleden» moet meedragen en ook dat u gelooft in de noodzaak van een nieuwe, andere toekomstvisie wat onze defensie betreft.

Het in het vooruitzicht gestelde *Witboek Landsverdediging* zal daaromtrent verhelderend zijn.

Laten wij niet spreken over afbraak, maar eerder over een heropbouw van onze defensie naar een schaal die ons land aankan, nu én in de toekomst.

Daarop hopende kan ik in gemoede mijn vertrouwen in u, mijnheer de minister, in deze begroting en in de regering bevestigen. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Wyninckx.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, in de eerste plaats wil ik de heer Uyttendaele prijzen voor zijn verslag over de begroting van Landsverdediging en voor enkele van zijn persoonlijke beschouwingen.

De begroting van Landsverdediging is een van de minst doorzichtige welke door de bevoegde commissies van Kamer en Senaat wordt behandeld. Wanneer men, mijnheer de minister, telkens beweert dat in andere landen, onder meer in deze van het Oostblok, dit het geval zou zijn, dan kunnen wij aan de hand van zeer concrete voorbeelden aantonen dat de situatie in eigen land niet veel beter is.

De som van ordonnancerings bedraagt nu bijna 100 miljard, terwijl er bijna 105 miljard wordt vastgelegd. De kritiek die ik op de budgettaire technieken van Landsverdediging ga uitbrengen, is geen kritiek op uw beleid als dusdanig, mijnheer de minister, want u draagt een methode mee die doorheen de jaren «opgeld» heeft gedaan.

De term is trouwens goed gekozen. Langs het kanaal van de begrotingsruiters verwerft u ruime middelen buiten de eigenlijke begroting. U kunt ruilvereenkomsten afsluiten, u kunt kredieten overdragen, u kunt kredieten van bestemming veranderen, u kunt provisionele voorschotten betalen en op al die handelingen is parlementaire controle nagenoeg onmogelijk. Evenzeer blijkt bij herhaling dat ook de inspectie van Financiën en het Rekenhof in de onmogelijkheid zijn om hun rol te vervullen. Bovendien, en dit is niet onbelangrijk omdat het ook op internationaal niveau in ontwapeningsdebatten bij herhaling wordt verweten aan de landen van het Warschau-pact, vinden wij in ons land ettelijke miljarden defensie-uitgaven op andere begrotingen, bijvoorbeeld Openbare Werken, Wetenschapsbeleid en Economische Zaken en sinds enkele tijd zelfs op Buitenlandse Handel, al ware het dan maar kredieten die achteraf dan nog moeten worden aangerekend op de begroting van het Waalse Gewest. Het is dus klaarblijkelijk ook bij ons een vaste regel geworden die defensie-uitgaven op andere begrotingen onder te brengen. Bij herhaling hebben de Vlaamse socialisten er de nadruk op gelegd dat België noch karig, noch ontrouw is ten aanzien van zijn Navo-partners en de Navo-verplichtingen. De rapporteur heeft er daarnet nog de aandacht op gevestigd. Wij willen dit voor het begrotingsjaar 1984 niet opnieuw bewijzen. Wij hebben dat vorig jaar gedaan, maar het blijft onbetwistbaar dat 40 pct. van onze strijdkrachten onder Navo-bevel staan. Dat is een zeer hoog percentage. België heeft trouwens na Frankrijk het hoogste percentage arbeidskrachten onder de wapens. Zelfs u, mijnheer de minister — de rapporteur heeft er overigens daarnet ook op gewezen —, maakt gewag van een onrustwekkende groei van de Navo-programma's. Wij dragen voor 1984 bijna 6 pct. voor onze defensie-uitgaven bij, dat is veel meer dan gelijk welke andere Navo-partner. Behoudens het begrotingsdocument en het toegevoegde verslag in Kamer en Senaat, kennen wij in ons land geen defensienota. U hebt nu een witboek aangekondigd. Dit zou misschien een goede traditie kunnen inluiden. Wij kennen geen defensienota die alleen via cijfers, maar ook in de dagelijkse spreektaal, inzicht verschaft in wat er eigenlijk gebeurt op Defensie. In Nederland geeft de jaarlijkse defensienota aanleiding tot een tegendocument van de oppositie. Dat is eigenlijk de nota die enkele dagen geleden in de pers ter sprake is gekomen, namelijk het document van de Partij van de Arbeid in Nederland die tegenover de nota van de regering een nota van de oppositie stelt.

Dit laat een zeer concreet en oordeelkundig debat toe in het Nederlandse Parlement. Het is een efficiënte methode om tot een effectief en doorgedreven defensiedebat te komen, beter dan binnen de perken van een begrotingsdebat. Ik durf zelfs aannemen, mijnheer de minister, dat u het met dit standpunt eens kunt zijn.

In ons land was en is het verantwoordingsprogramma voor de defensie-uitgaven doorheen de jaren uitgegroeid tot een niet te genieten document, verward en ondoorzichtig, zodat parlementaire controle nagenoeg wordt uitgesloten. Dit is geen kritiek op uw begroting, zelfs niet op uw beleid, maar het is een feitelijke vaststelling. Het is nooit anders geweest. Het wordt tijd dat het anders wordt. Wij gaan dan bovendien nog voorbij aan een aantal meer concrete technisch-budgettaire trucs die rondom de defensie-uitgaven door de opeenvolgende regeringen werden toegepast.

De begrotingen, ook deze voor 1984, vertonen steeds weer een aantal voorbeelden van de toenemende bewapeningslast, zonder veel verantwoording, meestal ingevolge elementen als opdrijving van de bewapening of kostenstijging. Kan de minister bijvoorbeeld, zeggen hoeveel een F-16 meer kost dan de te vervangen Mirages? Kunt u bijvoorbeeld, antwoorden waarom 28 van de 46 aan te kopen helikopters voorzien zijn van anti-tankrollen. U zegt zelf dat wij aan de grens van de onbetaalbaarheid zijn gekomen. U bent waarschijnlijk de best geplaatste om dat te weten. De kostprijs van één F-16 is sinds 1977 verviervoudigd. Het leger gaat gebukt onder technocratie, onder verburgerlijking en onder onevenwicht tussen operationele en behederende functies. Het lijdt onder de rivaliteit tussen de verschillende machten. Dat is nog tot uiting gekomen in de persoonlijke opmerkingen van de heer Uyttendaele die

gewag heeft gemaakt van die verhoudingen landmacht, zeemacht en luchtmacht, aan al de aanwezige leden in deze vergadering welbekend. Bovendien wordt het leger gekenmerkt door geslotenheid en door een elitair karakter. Er werd en er wordt nog steeds, ook in deze periode van budgettaire matiging en inlevering, aan prestige-uitgaven gedaan. In het verleden, maar ook vandaag nog, wordt een al te ongebreidelde aankoopbeleid gevoerd. Het ogenblik is aangebroken voor diepgaande herstructurering, wat moet leiden naar stabilisatie, doeltreffende bestedingen en baremieke aanpassingen voor het personeel. Dat moet ook leiden tot het meer verdedigbaar maken van de defensie-uitgaven tegenover de publieke opinie en zelfs tegenover dit Parlement.

Het voorgaande was bij wijze van algemene inleiding. Ik wil nu komen tot een paar zeer concrete twistpunten tussen regering en oppositie, die ons meer dan de vorige opmerkingen zullen scheiden, mijnheer de minister. Ik kan niet anders dan kort stilstaan bij de toenemende internationale spanning omdat dit de achtergrond is van de beide concrete punten die ik wens toe te lichten, namelijk de Patriot-historie en de rakettenfabel.

In de Franse boulevard-komedie *Lorsque l'enfant paraît* van Roussin roept vader Charles Jacquet na een telefonisch gesprek met Matignon uit — misschien hebt u het stuk of de film gezien —: « Mes enfants, c'est la guerre. »

Vol angst roepen deze uit: « Avec qui, papa? » Verbaasd reageert de man: « Avec personne, c'est le portefeuille de la Guerre. »

Hij is het geworden, minister van Oorlog en dat is het begin van een eindeloze reeks tragikomische complicaties in de familie. Ik vertel deze geschiedenis om u te zeggen, mijnheer de minister, dat wij ons in België en andere Europese landen voor een veel minder komische situatie bevinden. Inderdaad, van begroting van Defensie wordt uw begroting veel meer een begroting van Oorlog, of minstens van Oorlogsvoorbereiding. Op zeker moment kon men terecht gewag maken van een « ministerie van Landsverdediging ». Nu de euroraketten het startsein hebben gegeven voor een nieuwe bewapeningswedloop, kunnen wij met recht en reden na een veertigtal jaren, dat ministerie van Defensie, zijn minister en zijn begroting wederopen tot ministerie, tot minister en tot begroting van Oorlog.

Deze situatie wordt ons grotendeels opgedrongen door het koude-oorlogsklimaat dat voortdurend toeneemt. Tijdens de eerste koude oorlog in de jaren vijftig werd gewag gemaakt van een diplomatie tot op de rand van de afgrond. Nu tijdens de tweede koude oorlog, kunnen wij rustig gewag maken van een diplomatie die ons definitief in de nucleaire afgrond dreigt te storten. In de periode tussen de eerste wereldoorlog, tien miljoen doden in Europa, en de tweede wereldoorlog, vijftig miljoen doden in Europa, werd na de ineenstorting van de kapitalistische economische orde in de jaren twintig een politiek gevoerd die Duitsland toeliet zijn zogenaamde behoefte aan *Lebensraum* uit te leven in Oost-Europa. De tweede wereldoorlog was er de tragische ontknoping van. Vandaag horen wij steeds meer stemmen opgaan die ernaar streven het de hegemonie van de Verenigde Staten, die in de jaren zestig zwaar werd aangevreten, te herstellen. De kapitalistische economie dreigt ten onder te gaan in de zwaarste crisis van de twintigste eeuw.

Een belangrijke schok was de eerste petroleumcrisis, maar deze leidde niet helemaal naar het verwachte herstel van de hegemonie van Washington over zijn geallieerden of over zijn satellietstaten, vooral in Latijns-Amerika en in grote delen van Azië. De oorlog in Vietnam was daar een aspect van. Vandaag de tweede petroleumcrisis, die zeer zwaar aankwam voor het broze Europese muntsysteem en voor de economie van Japan. Op een kunstmatige wijze werden de petroleumschaarste en de piekprijzen voor deze vorm van energie tot stand gebracht. Toen begon het draineren van Europees en Japans kapitaal naar de Verenigde Staten. Sedertdien houdt de spectaculaire dollarstijging bijna ononderbroken aan. Dan wordt plots het dreigende Sovjetimperialisme ontdekt, vooral na de schuldige agressie van Moskou op Afghanistan, en met één slag worden Europa en Japan betrokken bij een dolle bewapeningswedloop en bij allerlei haarden van spanning, met andere woorden, zij dreigen de inzet te worden van een derde wereldconflict.

Dit is de dramatische situatie vandaag, en in die samenhang moeten wij deze begroting bespreken, of wij dit nu willen of niet. De hele strategie van het Witte Huis komt erop neer een situatie tot stand te brengen waarbij de Sovjetunie niet in de mogelijkheid zou verkeren om zich te verdedigen. Wat zijn de diepere motieven van deze politieke keuze? Welke zijn de risico's en de nare gevolgen voor de trouwe geallieerden van de Verenigde Staten? Wenst men in bepaalde kringen voor de derde keer de Sovjetunie aan te vallen? Na de interventieoorlog,

na de nazi-invasie, een nieuwe *Drang nach Osten*? Wil men de Sovjetunie uit haar satellietstaten terugdringen, in weerwil van veertig jaar respect voor de Jalta-akkoorden? De ontplooiing van Pershing II- en Cruise-raketten is in elk geval een onderdeel van een politiek van agressie. Deze wapens zijn in staat om in het tijdsbestek van enkele minuten de zenuwknoppunten van de Sovjetunie zwaar te treffen. Enkele dagen geleden werd bevestigd dat intussen ook koortsachtig wordt gewerkt aan ruimtewapens, die de onschendbaarheid moeten verzekeren van het luchtruim van de Verenigde Staten, maar niet van het luchtruim van zijn Europese geallieerden. Terecht heeft uw Westduitse collega over dit « Star war »-plan zijn bezorgdheid uitgedrukt. Bonn vreest terecht dat een superlatief van bewapeningswedloop is begonnen, en ook dat deze anti-satellietwapens de ruimte tot het volgende oorlogstoneel verheffen. Westduitse specialisten zien dit alles met veel bezorgdheid. Zij vrezen dat een doelmatig afweersysteem tegen raketten onwaarschijnlijk en alleszins ondoeltreffend zou zijn.

Bovendien zou het een superlatief van miljarden kosten in vergelijking met de huidige rakettenbewapening. Uw Westduitse collega zegde zelf: « Ik denk dat dit niet tot stabiliteit zou leiden, maar tot het tegenovergestelde. » Wij geloven dat hij ter zake zeer klaar heeft gezien.

Hebt u ter zake een eigen visie, mijnheer de minister? Tijdens dit debat zou deze dan tot uiting dienen te komen, want achter de cijfers van uw budget moet toch een visie op het toekomstig defensiebeleid schuilgaan.

Het eerste aspect van uw budget en van uw politiek dat ik in dit verband wens aan te snijden, betreft de affaire van de « Patriotten ». U bent — en overigens terecht — blijven beweren dat ons land zich om financiële redenen de vervanging van de Nike-Hercules-raketten door het Patriot-systeem niet kon veroorloven. U verklaarde nog op 4 februari 1984 dat, wanneer wij toch dat Patriot-systeem zouden moeten slikken, wij het *short range air defence-system* niet zouden kunnen uitbouwen. Terwijl u overigens in 1983 nog sprak over een bedrag van 27 miljard frank voor de Patriots, maakte u begin 1984 al gewag van meer dan 60 miljard frank. Het moet er ondertussen nogal gespannen hebben tussen u en de luchtmachtgeneraals die voor het behoud van het Nike-systeem opkwamen. Nu is uw mening kennelijk aan het veranderen, en dit onder zware druk van het Pentagon en van de grootste *voyageur* in vernietigingsmiddelen aller tijden, de heer Weinberger. Nu zou België toch gaan deelnemen aan het Patriot-programma.

Wij vragen u uitdrukkelijk: « Kunnen wij dat nu ineens wél betalen? » Welke « verborgen verleiders » zijn u komen bepraten? Gaan wij, zoals de Engelsen, het systeem kopen, maar het octrooi bekomen om zelf te onderhouden? Gaan wij, zoals de West Duitsers, minder betalen dan wij gaan ontvangen, en toch zelf het onderhoud doen? Gaan wij in ruil de euroraketten mogen onderhouden? Gaan wij de Patriots betalen, via in de tijd gespreide hulp en bijstand aan een andere Navo-partner, overigens van een nogal verdacht allooi met name Nato-speerpunt Turkije, een weinig aanbevelenswaardige partner? Wij stellen u ter zake drie concrete vragen:

Ten eerste, is het juist dat men in de Bondsrepubliek nog volop uitkijktorens en bewakingsinstallaties bouwt, voor de beveiliging van het door u kennelijk afgeschreven Nike-systeem dat overigens versneld wordt afgebroken? Wat kosten deze overbodige beveiligingsbouwwerken?

Ten tweede, wat staat er nu uiteindelijk op uw programma? Al dan niet de aankoop van dit Patriot-systeem? Hoeveel gaat het ons kosten, maar vooral hoe gaan wij dat plotseling wél kunnen betalen? Wat zijn de budgettaire, de financiële en de economische aspecten van deze koerswending of is het eerder een koehandel?

Ten derde, gaat het tenslotte over een integrale vervanging van de 8 Nike-smaldelen door 6 Patriot-squadrons en wat is dan de impact op uw budget?

Graag hadden wij nu ook als Parlement eindelijk ter zake enigerlei duidelijkheid gekregen. Wij lezen niet allemaal de *Herald Tribune* om te vernemen dat u ertoe besloten zou hebben toch de Patriot-raketten aan te schaffen en ook nog uw Hawk-raketten in de Bondsrepubliek te behouden. Dat staat allemaal te lezen in de *Herald Tribune* van 4 mei jongstleden. Ik heb het artikel op zak voor degenen die het interesseert. Mijnheer de minister, was al uw manmoedigheid, uw bezuinigingsdrift en uw vredeswil dan toch maar alleen bedoeld om de frontpagina van *Het Belang van Limburg* te halen, en stond de waarheid in de Amerikaanse pers?

De doorbraak zou deze week gebeuren. Gaat u inderdaad deze week doormidden breken ten opzichte van de druk die op u wordt uitgeoefend?

Wat meer is, gaat u 80 tot 100 miljard in de korf leggen van uw opvolgers? Dat is natuurlijk ook een vorm van besparing op de begroting van 1984. Uw voorgangers hebben deze truc dikwijls met veel handigheid kunnen toepassen, hoewel wij, zowel in de Kamer als in de Senaat, deze techniek hebben aangeklaagd. Ook op het ogenblik dat de Vlaamse socialisten mee regeringsverantwoordelijkheid droegen hebben wij gezegd dat die politiek van miljarden koekoekseieren te leggen in de korf van de Defensie-ministers, voor de verre toekomst een nefaste politiek was. Ik meen trouwens dat de rapporteur dienaangaande ook een aantal persoonlijke beschouwingen heeft gemaakt. Ik herhaal dat dit inderdaad een vorm van besparing is op de staatsuitgaven van 1984. Maar dan had u toch beter wat meer bescheidenheid aan den dag gelegd in plaats van herhaaldelijk te verklaren dat u geen geld en geen goesting had om de Navo-Patriot uit te hangen en in plaats daarvan voor de imperatieven van het Witte Huis en het Navo-hoofdkwartier te plooiën. Vermits de week van de beslissing nu reeds halfweg is, mogen wij misschien een duidelijke verklaring verwachten over uw uiteindelijke beslissing. Of heeft de Senaat maar recht op het traditionele halve antwoord?

Is het ook een half antwoord dat wij gaan krijgen op onze vragen in verband met de ontplooiing van de euroraketten, en natuurlijk eerst en vooral over de kruisrakettenbasis te Florennes. Op al de ter zake gestelde vragen wordt met de druppelteller geantwoord. Wij begrijpen dat er enigerlei electorale zenuwachtigheid moet heersen in regeringskringen, zenuwachtigheid die ertoe leidt dat wij vóór de Europese verkiezingen weinig klaarheid mogen verwachten. Maar ondertussen wint de overtuiging veld dat de regering *en stoemelings* om het geveugelde woord van uw voorganger VDB te gebruiken, zich er tegenover het Witte Huis en de Navo toe verbonden heeft de raketten te plaatsen. Ten andere heeft de Eerste minister zich in Japan gaan laten overtuigen dat deze plaatsing in West-Europa de Aziaten beter uitkomt dan de ontplooiing in hun eigen gebied.

Eén zaak staat nu vast: de 20 000 betogers van zondag 29 april hebben het allemaal gezien of gewaargeworden: de basis is in volle ontwikkeling en in maart 1985 zullen de raketten er staan. Zo eenvoudig is dat voor deze volmachtregering. Door allerlei gebeurtenissen wordt dag aan dag bewezen dat de werken op het terrein effectief bezig zijn. Wij vernemen dat de eerste Amerikanen zijn toegekomen. Die zitten toch niet te kaarten in de wei, naast de koeien, en evenmin zijn zij gekomen om de landbouwers bij de oogst te helpen.

De heer Vercaigne. — Zij wandelen aan de kust.

De heer Wyninckx. — Dat zou nog een nuttige bezigheid zijn.

De onteigeningen van de landbouwgronden zijn gebeurd, of staan op het punt te gebeuren. Het gevecht tussen een paar firma's om de bouwwerken te mogen uitvoeren, dreigt overigens de aanvang ervan tegen te houden.

Dit miljardenproject wordt als volksverlakkerij aangewend tot in uw voortuin, vermits een Limburgse firma er nauw is bij betrokken. Immers, de factor «tewerkstelling» wordt steeds weer aangewend om de ontplooiing van de euroraketten goed te praten. Op dezelfde wijze poogt men de publieke opinie om de tuin te leiden door middel van het aangekondigde onderhoud door Belgische firma's van de kruisraketten die in Europa worden geplaatst. Flanders' Technology zal dus nog tot iets gediend hebben. Of worden deze onderhoudswerken de zoveelste twistappel tussen de gemeenschappen? A propos, hoe zit dat met het heet hangijzer van de jeepbestelling, mijnheer de minister, moest daar ook deze week geen beslissing over vallen? Of hebt gij nog geen opkoper gevonden voor uw oude legerjeeps, zoals voor uw oude legervliegtuigen? Dit was zomaar even tussen haakjes, want om voort te gaan, het raketten-debat is verre van uitgeput, en de vredesstrijders zijn in Europa minder vermoeid dan Navo-kringen het willen laten uitschijnen. Dat werd in de paasperiode overal in Europa nog maar eens bewezen. Tijdens dit debat wensen wij derhalve een uitspraak van deze Senaat over de dreigende ontplooiing.

Mijnheer de Voorzitter, ik wil hier terzelfder tijd het amendement verdedigen dat ik heb ingediend, zodat ik niet meer terug moet komen op dit spreekgestoelte, tenzij voor een stemverklaring. Heel wat collega's zijn nu afwezig, maar op het ogenblik van de stemming zullen in elk geval de koppen worden geteld. We hopen dat het hier dan niet zal zijn zoals het in de Kamer de jongste maanden zowat de gewoonte is geworden.

Wij stellen voor een gebaar te doen in de richting van de ontwapening en de ontspanning in Europa, een gebaar dat weinig kost en u toelaat

135 miljoen op uw begroting te besparen, waarvoor de Eerste minister u zal feliciteren. Heel wat internationale gebeurtenissen, ook binnen Navo-verband, laten ons toe daarvoor te pleiten. Craxi stelt voor de ontplooiing niet voort te zetten en aldus een poging te ondernemen om de Russen opnieuw rond de onderhandelingstafel te krijgen. Lubbers heeft al zodanig veel alternatieve voorstellen geformuleerd, dat wij er niet meer wijs uit raken. Eén zaak staat vast. Het ogenblik is rijp voor Benelux-overleg. Of wil de Nederlandse premier zijn 48 raketten in België kwijt? Hij heeft immers verklaard dat zij niet in Nederland mogen geplaatst worden, maar wel op een plaats waarvan zij in geval van crisis zo snel mogelijk naar Nederland kunnen worden gebracht. Het gebied ten noorden van Antwerpen, juist over de grens, lijkt dan wel de meest aangewezen plaats om de raketten zeer vlug over te brengen naar Woensdrecht. Dit is weer één van die typische altruïstische en christen-democratische gebaren — de collega's mogen mij dit niet kwalijk nemen — die terecht de verwondering opwekken van degenen die met aandacht volgen wat in Navo-kringen de jongste tijd rond de raketten wordt verteld.

Intussen hebben wij in elk geval in de Interparlementaire Beneluxraad een voorstel van resolutie ingediend, dat volgende week wordt behandeld in de bevoegde commissie van de Raad, en waarin wordt gepleit voor Benelux-initiatieven binnen Navo-verband, en ook op bilaterale of multilaterale basis met Warschaupact-landen, om opnieuw tot een gesprek tussen de beide grootmachten te komen over de kernraketten in het bijzonder, en de denuclearisering en de ontwapening in het algemeen. Maar in afwachting van dit alles zou ons land inderdaad, samen met Nederland, aan de basis kunnen liggen van een politiek van ontspanning. Ik wil het zo stellen. Vermits de heer Lubbers en zijn regering ook zwichten voor de druk van sommige pacifistische christen-democraten, is het vooral tot de CVP en de PSC dat wij ons richten met ons amendement op uw begroting, mijnheer de minister. Wij zitten hiermede trouwens op een zeer goede golfengte. Tijdens de studiedagen van de KWB aan de kust heeft nationaal voorzitter Foubert gepleit voor het stilleggen van de werken te Florennes als eerste stap naar de vrede.

Men zal ons waarschijnlijk weer van partijdigheid of onverdraagzaamheid beschuldigen, maar wij verwachten dat de CVP-betogers van de voorbije herfst toch niet doof zullen blijven voor de taal van de heer Foubert. Ze kunnen toch niet voorbijgaan aan zijn suggestie, die luidde: «Als men ernstig meent dat België en de Nato een eerste stap moeten zetten om de wapeningswedloop tussen Oost en West te stoppen, dan moeten de werken in Florennes worden stilgelegd.»

Dit ligt volledig in de lijn van de resolutie van de Senaat van december jongstleden, die spijtig genoeg in kringen van de regering niet of onvoldoende werd gehoord, laat staan gevolgd. Vandaag hebben wij deze kans, door de goedkeuring van mijn amendement, waarbij wij 135 miljoen besparen op uw begroting. Nu er toch weer overal moet worden gespaard, ligt dit amendement overigens in de lijn van de regeringspolitiek. Het zou bovendien aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen een unieke kans geven om deze keer met goede argumenten naar Oost-Europa te reizen, en niet als ongeloofwaardig uitvoerder van alles wat door de Reagan-administratie wordt gedictéerd.

Tenslotte zou het een goede zaak zijn de werkzaamheden stop te zetten, aangezien ik verwacht dat eerlang de Senaatscommissie voor Buitenlandse Betrekkingen de tijd zal vinden om mijn wetsvoorstel tot het verbieden van strategische wapens op het Belgisch grondgebied te behandelen. Meer dan 30 000 Vlamingen hebben op het ogenblik reeds hun handtekening geplaatst onder een petitie die de spoedige bespreking van dit wetsvoorstel vraagt.

Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, naast mijn vraag aan de Senaat en vooral aan de christen-democratische deelnemers aan de grootste vredesmanifestatie uit de Belgische geschiedenis, heb ik inzake Florennes enkele rechtstreekse vragen.

U hebt, mijnheer de minister, reeds 685 miljoen vastgelegd in 1982 en 1983, maar werden deze wel uitgegeven? Op welke gronden werden deze uitgaven dan verricht, aangezien de regering volgens verklaringen van de Eerste minister en de minister van Buitenlandse Betrekkingen nog niets heeft besloten en trouwens noch grondwettelijk, noch feitelijk het beslissingsrecht naar zich mag trekken. Dit is echter geen debat dat wij nu moeten voeren. Het moet alleszins in de loop van de maand juni aan bod komen, ofwel in een interpellatie, ofwel in een ander debat in Kamer of Senaat. Aangezien de regering in juni een evaluatie zal maken — dat wordt alleszins beweerd —, zouden wij graag in deze Senaat over deze evaluatie worden ingelicht en ook weten wat het resultaat ervan is. Dit zal ons de gelegenheid geven om te herhalen, ook geruggesteund door een uitmuntende publicatie in *Het Vlaams Rechtskundig Weekblad* van

december jongstleden, waarin door eminente juristen wordt gezegd dat de regering noch grondwettelijk noch feitelijk over het recht beschikt om zelf te beslissen zonder een uitvoerig parlementair debat. Wij wensen dit debat te voeren, maar ik herhaal dat het niet thuishoort in de bespreking van deze begroting. Wij wensen het echter nu reeds aan te kondigen.

De vraag rijst of de regering in de loop van dit jaar, zonder het Parlement te kennen, zal beslissen? Zal dit gebeuren bij de evaluatie in juni, of misschien bij de evaluatie in december? Wij weten het niet en moeten dus afwachten.

De regering kan nog iets anders doen. Zij kan, zoals in West-Duitsland is gebeurd, een grote parlementaire show laten opvoeren door haar meerderheid tijdens de nacht vóór de plaatsing. Dit is dan een nieuwe verkrachting van een normale democratische werking van een parlementaire instelling. De regering zou nog iets anders kunnen doen: zij kan nog wat sjoemelen met de verklaring dat er nog niets is beslist, terwijl ondertussen wordt ontgind en gebouwd en de eerste Amerikanen al aanwezig zijn.

Mijn vragen zijn de volgende:

Ten eerste, kent u, als parlements lid en nu ook als minister met ervaring, precedenten van uitgaven gedaan in uitvoering van beslissingen die nog niet zijn genomen of waarvoor nog « een signaal » moet worden gegeven, zoals minister Tindemans het noemt? Kent u soortgelijke voorbeelden op andere departementen dan Defensie, bijvoorbeeld in de sociale sector? Is het al ooit gebeurd dat, een door een minister aangekondigde verhoging van de pensioenen reeds de maand nadien wordt uitbetaald? Heeft men dat al meegemaakt? Het zou ons zelfs niet verheugen want wij zouden ook dit een vorm van verkrachting van de parlementaire werking noemen.

Ik ken een voorbeeld, mijnheer de minister, niet van uitgeven maar van afnemen. De minister van Binnenlandse Zaken heeft inderdaad, op het ogenblik dat het spaarplan nog niet in Kamer en Senaat was behandeld, onderrichtingen gegeven aan de ondergeschikte besturen en de openbare administratie om de indexaanpassing van april niet toe te passen. Het is dus al wel voorgekomen dat de huidige regering, om iets af te nemen, steunde op regelen die nog niet door het Parlement waren goedgekeurd. Wij kennen echter geen enkel ministerieel departement waar aanzienlijke uitgaven werden gedaan zonder enige wettelijke basis en vooral geen uitgaven met een politiek geladen karakter zoals de implanting en de ontplooiing van raketten.

Ten tweede, werd er een studie uitgevoerd over de omvang van de toename van risico en onveiligheid voor ons land, in de situatie waarin niet enkel de 48 voor ons land bestemde raketten zich op het nationaal grondgebied zullen bevinden, maar ook die van andere Navo-partners, voor onderhoudswerken? In geval van conflict zou ons land op die manier een dubbel doelwit vormen.

Ten derde, België en Nederland zijn de enige landen, in de groep van vijf die installeren, waaraan een gelijk aantal raketten toegewezen is, 48 zoals wij ondertussen vernamen. In welke mate zijn de raketdossiers van beide landen ook politiek gekoppeld? Kan de minister zich voorstellen dat Nederland niet zou installeren en België wel?

Wij lazen gisteren en ook vandaag in de pers dat het Pentagon begrip kan opbrengen voor de Nederlandse bezwaren. Waarom brengt het Pentagon dan geen begrip op voor de Belgische bezwaren, in zover die werden geuit? Wij hebben de indruk dat de Eerste minister, de minister van Buitenlandse Zaken en misschien ook de minister van Defensie, in Washington hebben gezegd dat er in België geen enkel probleem is, dat de Belgische regering zal blijven beweren dat er nog niets is beslist maar dat ondertussen de werken in uitvoering zijn zodat in de loop van het volgende jaar de eerste raketten met helikopters in Florennes kunnen worden gedropt. Ik had dan ook graag een concreet antwoord op mijn vraag of de minister en de collega's van de Senaat zich kunnen voorstellen dat in Nederland niet zou worden ontplooid en in België wel?

Ten vierde, welke stappen heeft de Belgische regering gedaan om zoals de Italianen — en ik meen dat wij de heer Spadolini toch wel mogen geloven —, het dubbelsleutelsysteem ook voor de in België geplaatste raketten te verkrijgen? Ten vijfde, zal de regering haar beslissing tot zesmaandelijks evaluatie aanhouden? Dan zou de volgende evaluatie in juni 1984 en liefst vóór de Europese verkiezingen moeten plaatshebben. Wij vrezen echter dat de regering haar beslissing maar bekend zal maken na deze datum, wat bepaalde andere collega's de kans zou geven in het verlengde van de manifestatie van oktober nog enkele dagen de anti-rakettenoer op te gaan. Normaal zouden wij mogen verwachten dat de regering deze evaluatie begin juni maakt. Wij zouden het resultaat graag kennen op dat ogenblik.

Mijnheer de Voorzitter, wij hebben er terecht de nadruk op gelegd dat wij in 1984 niet langer praten over een begroting van Landsverdediging, maar veeleer over een begroting van Oorlog. Als de Senaat het wil, kan hij het getij doen keren. Het weigeren van de kredieten om de basis van Florennes voort uit te bouwen zou de meest doeltreffende wijze zijn om de vredeswil van miljoenen landgenoten tegemoet te komen. Dit kan toch geen aanleiding zijn, collega's van de meerderheidspartijen, tot grote spanningen vermits een gelijksoortige coalitie in Nederland voor dezelfde keuze staat en men daar zoekt naar een oplossing die de plaatsing in Nederland moet vermijden. Door het goedkeuren van ons amendement zou de begroting 1984 een vredelievender en menselijker tintje krijgen en zou de Senaat bewijzen rekening te willen houden met de wil van de meerderheid van de bevolking. Deze stemming zal plaatsvinden op 10 mei 1984, vierenvestig jaar na de noodlottige tiende mei die over het land, over Europa en de wereld zoveel onheil heeft gebracht. De Senaat heeft de kans om met de vredeswil rekening te houden. De regering zou er baat bij vinden. De weg zou immers openliggen voor vredes- en ontwapeningsinitiatieven, alleen of in Benelux-verband. Ik vraag de partijen van de meerderheid, maar vooral de christen-democraten, deze kans niet voorbij te laten gaan en van nu tot morgen de tijd te vinden om alle argumenten van de KWB, in het bijzonder, en de vredeskrachten, in het algemeen, te wikkelen en te wegen, ten voordele van het amendement van de Vlaamse socialist. Indien wij de vrede en de ontwapening willen bevorderen, schrap dan de Florennes-kredieten en zet een eerste stap in de richting van volledige denuclearisering van ons grondgebied om aldus te komen tot een veilig en ontwapend Europa. (*Applaus op de socialistische banken.*)

M. le Président. — La parole est au comte du Monceau de Bergendal.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Monsieur le Président, monsieur le ministre, chers collègues, je souhaiterais féliciter M. Uytendaele pour son excellent rapport, mais aussi — je crois que c'est nécessaire — louer le travail sérieux accompli par la commission de la Défense du Sénat. Je tiens également à remercier le ministre car — fait assez exceptionnel — il nous a permis de participer à une discussion très complète et précise au cours de laquelle quantité de questions ont été posées. C'est la première fois que nous disposons d'un rapport de près de quatre-vingts pages, dans lequel est repris un nombre impressionnant de questions. Ceci démontre l'intérêt croissant que les membres du Sénat portent au problème de la défense, mais aussi l'utilité d'un budget qui atteint cette année les quelque cent milliards de francs.

Le budget de 1984 m'apparaît comme étant en quelque sorte un budget « anniversaire », qui clôture cette phase d'expérience, coûteuse et qui fut un échec, de la professionnalisation — bien que, monsieur le ministre, on ait usé d'euphémismes pour arriver à cette conclusion — mais aussi un budget orienté vers l'avenir. Le passé étant ce qu'il est, il ne sert à rien d'y revenir et ce sont, dès lors, des préoccupations plus particulièrement tournées vers le futur qui feront l'objet de mon exposé.

Monsieur le ministre, la lecture du rapport, malgré la clarté que vous avez désiré apporter dans vos interventions, reste une affaire de spécialistes, peu passionnante pour les non-initiés.

Les pays voisins, comme la République fédérale d'Allemagne, l'Angleterre et la France, quant à eux, ont le souci d'informer, non seulement le Parlement, mais aussi l'opinion publique. Afin que vous puissiez vous rendre compte de la manière détaillée dont le ministre fédéral de la Défense explicite son budget, j'ai apporté son Livre blanc 1983, — celui de 1984 existe aussi — édité non seulement en allemand, mais aussi en français et en anglais, ses deux cent cinquante pages, qui se lisent extrêmement facilement et avec grand intérêt, contiennent des statistiques, des tableaux, où sont exposées non seulement la politique que veut mener et que mène la République fédérale d'Allemagne, mais aussi celle des autres membres de l'Otan. Tout est mentionné: les montants, le nombre de missiles et de chars, les unités de terre, de mer et de l'air.

En réponse à la question que je vous avais posée à ce sujet, vous m'avez dit, monsieur le ministre, que vous envisagiez de faire prochainement une publication semblable. Je souhaiterais que vous nous donniez des indications plus précises. En effet, un de vos prédécesseurs, voici six ou sept ans, avait promis la même chose, mais nous n'avons toujours rien vu.

Monsieur le ministre, si nous voulons faire passer le message de la nécessité des dépenses de défense qui nous sont imposées, il est impérieux que non seulement le Parlement s'intéresse à ce problème, mais aussi l'opinion publique.

Les Français ont, eux aussi, compris ce problème. J'ai sous les yeux les données chiffrées relatives à l'exercice 1983 et concernant l'emploi des crédits par système de force. Ces tableaux sont fort intéressants et à la portée de tous.

Les Anglais ont également mis sur pied un système d'information aussi large; je l'ai un jour évoqué en réunion de la commission parlementaire mixte.

Il me paraît dès lors essentiel — nous venons de le constater une fois encore en entendant l'intervention de M. Wyninckx — que nous soyons complètement informés de manière à prendre les décisions qui s'imposent en pleine connaissance de cause.

Bien des malentendus et des jugements a priori seraient évités si nous pouvions disposer d'un tel ouvrage décrivant le pourquoi, le comment et les objectifs poursuivis par votre département, monsieur le ministre. Cet ouvrage compléterait d'ailleurs les échanges de vues qui se déroulent en commission.

Il ressort de toutes les discussions que la politique belge en matière de défense est mal perçue et qu'un effort d'information plus démocratique, comme c'est le cas dans bien d'autres pays, est devenu indispensable. J'ajoute que les commissions parlementaires ont un rôle à jouer et devraient se montrer plus actives encore.

La visite faite au Shape, il y a une quinzaine de jours, par la commission de la Défense nationale du Sénat, fut des plus intéressantes et très enrichissantes.

Le général Rodgers nous a répété qu'il était à la disposition de la commission du Sénat afin de compléter son information. Cela n'a rien d'exceptionnel. Il nous a appris qu'il avait été à deux reprises, invité par la commission de la Défense des Pays-Bas et je suis convaincu qu'un échange de vues fort intéressant eut lieu à l'occasion de ses visites.

Votre budget, monsieur le ministre, s'inscrit également dans une ligne de collaboration fidèle à l'Otan, qui récemment a fêté ses trente-cinq ans d'existence.

Le traité de l'Atlantique nord est probablement, monsieur le Président, dans l'histoire des peuples de ces derniers siècles, la pacte d'alliance pour la paix qui s'est avéré de la plus longue durée et le plus efficace. Notre objectif d'hommes libres devrait être de porter ce délai de paix à l'horizon de l'an 2000. Nous aurions ainsi rendu un éminent service aux générations présentes et futures. Il n'est pas, à mon sens, de combat plus nécessaire, essentiel, voire exaltant que la bataille pour la paix dans la liberté et l'indépendance.

On peut, certes, comprendre la bonne foi de nombre de manifestants, notamment de ceux qui se trouvaient récemment à Florennes. Mais leurs manifestations ne s'inscrivent-elles pas dans une liberté totale d'expression assurée par les mesures que l'Alliance a prises dans le passé et par celle qu'elle compte prendre à l'avenir? Où donc, en Europe de l'Est, pourrait-on en toute liberté faire une chaîne de protestation pacifique de 17 kilomètres?

Monsieur le ministre, le rôle des parlementaires est notamment de contrôler la manière dont sont dépensés et investis les quelque 100 milliards de la Défense nationale, soit environ 5 p.c. du budget global de l'Etat. Il leur appartient également de voir si ce budget s'inscrit dans un contexte de mutations technologiques, politiques et sociales, qui caractérisent notre époque.

Si je m'interroge à cet égard, c'est parce que l'outil de défense que nous connaissons actuellement fut constitué au lendemain de la dernière guerre mondiale et que je me demande s'il est toujours adapté au temps présent et surtout à l'avenir.

Face à la sophistication des armements modernes et à leur diversité, nos trois forces sont-elles toujours « dans le coup » et, en cas de drame, auraient-elles toutes les chances de résister efficacement? La guerre des Falklands, celle du Moyen-Orient, la guerre Irak-Iran, principalement sur terre, la résistance afghane face à l'envahisseur soviétique, nous forcent à tirer des conclusions qui ne vont pas nécessairement dans le sens que nous souhaitons.

Les différents investissements du plan décennal me paraissent encore très traditionnels. Je viens de lire — et je vous conseille de faire de même — le livre du général Copel, ce sous-chef d'état-major général français, âgé de quarante-huit ans, qui n'a pas hésité à reprendre sa liberté pour pouvoir s'exprimer sans contraintes. La France n'a pas l'exclusivité de tels gestes. Nous connaissons dans cette enceinte un autre général qui a agi de façon pratiquement identique.

J'ai particulièrement pensé à l'effort que nous faisons. Il ne s'agit nullement de tout révolutionner — ce ne serait pas faire preuve de sagesse

— mais le moment me semble venu de nous interroger sérieusement sur la conception, l'organisation, l'équipement et l'entraînement de nos trois forces. Cela me paraît encore plus opportun après la conversation que j'ai eue au Shape avec le général Rodgers, commandant en chef, et avec ses principaux chefs d'état-major.

La question est de savoir si nous pouvons continuer à faire des efforts tous azimuts pour les trois forces dans les vingt années à venir.

Je ne critique pas la politique que nous avons menée, je me borne à de simples constatations. Nous comptons détenir prochainement 160 F-16, mais le rapport nous apprend qu'ils manquent de munitions et d'essence à un point tel que l'entraînement des pilotes est compromis. Je me suis demandé à plus d'une reprise au cours de ces dix dernières années si nous n'aurions pas mieux fait de nous contenter d'une centaine d'appareils mais disposant de tous les moyens nécessaires à l'entraînement.

Par ailleurs, nous devons songer à remplacer nos chars, après une étude appropriée, cela va de soi. Vous en avez parlé, du reste. Je me pose la question de savoir si, parallèlement, il ne conviendrait pas de doter les unités existantes, comme celles qui seraient créées, de missiles antichars. En effet, il y a un an, à Gand, le général Rodgers soulignait la nécessité de renforcer nos armements conventionnels en fonction des progrès accomplis notamment en miniaturisation et dans le domaine des missiles.

L'organisation, la hiérarchie, les structures de nos trois forces armées sont basées sur des conceptions qui ont incontestablement fait leurs preuves au cours des guerres de 1914-1918 et de 1940-1945. Plus d'un demi-siècle plus tard la situation a évolué et bien des choses sont à revoir. Si je ne me trompe, de profondes réformes de structure ont été faites tout récemment, en Angleterre, notamment en vue d'alléger les états-majors. Autrement dit, qu'il y ait moins d'hommes à l'arrière et peut-être plus d'effectifs à l'avant.

N'y aurait-il pas lieu d'opérer des fusions, des regroupements, et de réorganiser des unités, voire d'en créer d'autres, comme ce fut le cas pendant la guerre 1940-1945 où nous avons constitué une unité de commandos et une unité de paras que nous avons ensuite fusionnées.

Les réflexions que je vous sou mets concernent principalement ce que j'appellerai une « autre défense » et donc une conception plus évoluée de nos forces pour répondre à l'accroissement constant de la menace et aux défis économiques et d'efficacité auxquels nous sommes confrontés.

D'après les documents, les pays de l'Est possèdent, face aux pays de l'Otan, 50 000 chars, soit deux fois plus que les pays occidentaux. Disposons-nous en suffisance de missiles antichar, qui s'avèrent aujourd'hui constituer la meilleure riposte défensive? Si les Soviétiques attaquaient avec les armes chimiques, dont nous avons constaté qu'ils les emploient effectivement en Afghanistan — j'ai dans le passé, posé une question parlementaire à ce sujet mais aujourd'hui, le doute n'est plus permis —, sommes-nous équipés pour nous défendre ou pour contre-attaquer?

Nos hôpitaux ont accueilli récemment des blessés iraniens brûlés à divers degrés par des substances chimiques. Telle est la triste réalité. Ces armes sont également utilisées dans d'autres conflits. Ne pas songer à une riposte de ce type serait déraisonnable, voire suicidaire. Où en sommes-nous en matière d'équipement défensif, dans l'éventualité tragique d'un tel emploi?

Vous avez déclaré dans votre exposé en commission, monsieur le ministre, que nous avions atteint la limite inférieure des normes d'entraînement que proposent la commission parlementaire mixte et, a fortiori, celle de l'Otan. Lors de notre visite au Shape, nous avons été confortés dans cette idée et nous avons constaté le danger que représentent des pilotes peu ou insuffisamment entraînés, tant sur le plan de leur propre vie que sur celui d'un matériel évalué entre 400 et 500 millions de francs par avion F-16.

M. Vercaigne. — En réponse à une question parlementaire, le ministre a déclaré que l'unité était évaluée à 350 millions. Vous placez la barre plus haut puisque vous allez jusqu'à 500 millions.

En outre, la réponse du ministre nous a amenés à mettre en cause la fiabilité de ces avions, puisque neuf s'étaient abattus depuis le premier jour d'utilisation et que l'un d'entre eux était totalement hors d'usage. Il conviendrait donc de remettre en cause la fiabilité de ces appareils.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Je ne mets pas en cause la fiabilité de ces avions construits, en partie, si je ne me trompe, par de la

main-d'œuvre de votre région. Je fais confiance aux travailleurs belges. Je vais même plus loin: lors de mon entrevue à Fort Worth, avec le président de la General Dynamics, j'ai posé un certain nombre de questions que tout parlementaire est en droit de poser sur le travail effectué par les ouvriers belges, notamment de la FN. Le président m'a répondu: «Les inconvénients de votre système social et les problèmes syndicaux ou autres, qui constituent pour nous des difficultés, sont largement compensés par l'habileté des travailleurs, et des travailleurs wallons entre autres.» J'en ai été extrêmement fier. Je suis d'ailleurs certain qu'il en va de même pour les éléments du F-16 construits à Bruxelles ou en Flandre.

Là n'est pas le problème. Effectivement, selon mes calculs la barre la plus haute se situerait à 500 millions et la plus basse à 350 millions, et si le cours du dollar continue son ascension, les montants seront encore plus élevés.

Comme nous l'a rappelé le Shape, le pilote qui ne totalise pas quinze heures de vol par mois est insuffisamment entraîné. Des vitesses de Mach 2, c'est-à-dire deux fois plus que la vitesse du son, exigent un entraînement suffisant pour faire face aux phénomènes inhérents à cette situation, faute de quoi on risque la vie du pilote, ce qui est le plus grave, mais aussi la perte d'un appareil — faut-il le dire? — d'un coût non négligeable. La commission a recommandé 120 heures de vol alors que les normes se situent à 180, voire à 220 heures.

J'aimerais poser encore une question à M. le ministre. Si nos unités de force terrestre sont insuffisamment entraînées, nos troupes se démotivent. Le grand moment, pour un jeune qui accomplit son service militaire, n'est-il pas le temps des manœuvres pour lesquelles il se prépare? Le laisser à la caserne est mauvais pour son moral. De plus, les normes recommandées, en matière d'entraînement, sont trois fois supérieures à celles observées dans notre pays, à savoir vingt jours.

Je n'ignore pas que nous sommes également confrontés à un problème budgétaire mais je me demande si la situation ne mérite pas une réflexion sur l'organisation même de nos trois forces.

Vous nous avez annoncé vous-même, monsieur le ministre, qu'une commission parlementaire élargie devait être créée pour examiner les problèmes posés par le service militaire. Cette commission mixte, Chambre et Sénat confondus, de la Défense et de l'Intérieur, n'a pas encore été constituée.

M. Wyninckx. — C'est ce que nous attendons et qui justifie notre position.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — C'est en janvier 1983 que le ministre, animé de beaucoup de bonne volonté, nous a annoncé une série de réformes et nous l'avons encouragé dans cette voie. Il ne peut rien à la situation présente car ce n'est pas lui qui préside les commissions mais je constate que la commission attendue fait toujours défaut et je le regrette.

M. Vercaigne. — Ces mesures figurent dans la loi de redressement examiné en commission à la Chambre.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Qu'elles entrent en application; c'est le sens de mon intervention.

Je n'aborderai pas quant au fond, le problème, des Patriot mais je désire émettre quelques réflexions.

Au départ, la Belgique a refusé de participer au programme Awacs. Aujourd'hui, elle est revenue sur sa décision et finance ce programme, sans compensation.

Ma deuxième réflexion est liée en quelque sorte à la première. Les Belges finissent toujours par faire ce qu'il faut, mais ils veulent agir à leur main et à leur rythme. L'ennui, c'est qu'en prenant son temps ou pour employer une expression anglaise, *own sweet time*, pour se décider à l'achat des missiles Patriot, tout en se précipitant pour démonter les missiles Nike, la Belgique risque de se priver de son meilleur atout et de rater des accords avantageux.

Il a été fait allusion aux Hollandais qui sont, comme chacun sait, des hommes d'affaires. Apparemment, ils sont loin d'apprécier la politique relative à l'armement nucléaire.

Je constate que les Hollandais ont décidé d'acheter le Patriot, mais ils ont posé leurs conditions aux Américains en ces termes: «Nous achetons le Patriot pour un tel montant et parallèlement, vous achetez pour le même montant dans nos entreprises où nous avons une expérience et une réputation.»

M. Wyninckx. — Ce sont des récupérés des missiles nucléaires.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Il suffit simplement de changer la tête pour obtenir une tête nucléaire.

M. Wyninckx. — Politiquement, ce n'est pas sans importance.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Malheureusement, cela nous échappera, mon cher collègue, bien qu'en ce qui me concerne, je ne crois pas à une guerre nucléaire.

M. Wyninckx. — Je ne crois pas à la guerre tout court.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Je crois à la nécessité d'une dissuasion.

Mais j'en reviens aux Hollandais. Ils ont donc négocié durement avec les Américains. Nous avons été très intéressés à Casteau d'entendre le général Rodgers lui-même déclarer: «Mais, de grâce, que les Européens s'unissent, qu'en matière de commandes d'armements, ils standardisent! Nous ne demandons que cela et, croyez-moi, les Américains sont, certes, des hommes d'affaires mais si on montre une certaine force, ils comprennent.»

Qu'ont fait, par exemple, les Allemands? Eux aussi ont décidé d'acheter le Patriot, mais ils obligent les Américains à acheter dans leurs industries toute une série de matériels sophistiqués électroniques, de radars.

Monsieur le ministre, vous avez dit vous-même, parlant de votre budget, que vous aviez décidé de ne pas acheter le Patriot. Je crois pourtant savoir que vous êtes en négociation pour l'acheter quand même. D'ailleurs, vous savez que des pressions se sont fait jour et que les Hollandais et les Allemands se sont quelque peu étonnés de la position prise par la Belgique.

Je ne puis que vous encourager à vous montrer ferme, à continuer dans cette voie de l'achat, mais de l'achat plus que compensé ...

M. Seeuws. — Compensé pour qui?

M. le comte du Monceau de Bergendal. — ... c'est-à-dire dans les formes adoptées notamment par les Pays-Bas ou l'Allemagne, et également par les Anglais.

Je souhaite que nous ne choissions pas la formule qui me paraît la moins intéressante pour notre économie en ces temps difficiles et qui consiste à nous contenter de payer le gardiennage et l'entretien. C'est une formule qui me paraît fort chère.

Je terminerai par une question, monsieur le ministre. Je reste stupéfait devant la facilité avec laquelle nos arsenaux sont pillés, qu'il s'agisse de l'arsenal militaire de Rocourt où l'inventaire du vol est impressionnant, ou encore, un mois plus tard, de la base aérienne de Florennes qui fut, comme on dit, «visitée». Ces faits sont inquiétants.

M. Wyninckx. — On risque de voler les Cruise-missiles également.

M. Vercaigne. — Les gens de la CIA!

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Je n'en sais rien. Vous en savez sans doute plus que moi, monsieur Vercaigne, qui devez avoir des accointances avec le KGB, lequel doit en connaître aussi long. Ces faits sont inquiétants, d'autant plus que c'est à Florennes que seront déployés les missiles, mais aussi qu'une extension de cette même base servira de dépôt à une unité américaine de missiles de croisière ...

M. Wyninckx. — Espérons qu'ils sont moins voleurs que les Belges!

M. le comte du Monceau de Bergendal. — ... si l'évolution des pourparlers de Genève impose leur déploiement à partir de fin 1985.

Je me permets de vous poser deux questions à ce sujet. La première: est-il aussi facile de piller nos casernes? La seconde: quelles mesures ont été prises à la suite de ces vols?

Je termine par une citation biblique d'Ezéchiel: «Si la sentinelle a vu venir l'épée et n'a pas sonné du cor, si bien que le peuple n'a pas été alerté, je demanderai compte du sang versé à la sentinelle.»

C'est donc pour vous encourager à ne pas hésiter à sonner du cor pour alerter le gouvernement, le Parlement et l'opinion publique pour les convaincre des dangers que nous courons, que je voterai votre budget.

Dans nos pays démocratiques, nous haïssons tous la violence guerrière. Mais il ne suffit pas de le déclarer, il faut s'organiser, s'équiper, agir au mieux pour s'y opposer. C'est pour vous y aider au maximum, selon nos moyens nationaux, que mon groupe votera votre budget. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Vanderborght.

De heer Vanderborght. — Mijnheer de Voorzitter, het uitstekend verslag van collega Uyttendaele aan wie ik daarvoor graag hulde breng, vergt weinig commentaar. Onze fractie sluit zich hierbij volledig aan en zal deze begroting goedkeuren.

De persoonlijke beschouwingen waarmee de rapporteur zijn uiteenzetting besloot, onderschrijf ik volledig.

Onze fractie hecht veel belang aan het beleid dat inzake defensie wordt gevoerd. Defensie is paraat zijn met de bedoeling de vrede te dienen.

De huidige minister voert een beleid onder het motto «Waakzaamheid is de prijs voor de vrijheid.»

Paraatheid, waakzaamheid, vrede, maar daarbij rijst de vraag welke inspanning de natie hiervoor wil opbrengen.

De CVP-fractie pleit niet voor verhoging van de kredieten, maar wel voor weerbare strijdkrachten die bekwaam zijn om de verbintenissen met hun bondgenoten na te komen en voldoening te schenken aan de verlangens van de natie. Wij menen echter dat het de hoogste tijd wordt om de verhouding leger-natie te herdenken en er passende conclusies uit te trekken.

Ik wens mij te beperken tot de functionele zin die aan de kredieten dient te worden gegeven. De besteding van de kredieten moet tegemoetkomen aan de behoeften van de strijdmacht. Wij verwerven dus a priori de rivaliteit die zou kunnen bestaan tussen de machten want dit is een hinder voor de functionele aanwending van de gelden. Ik herinner mij nog het gejuich dat enkele jaren geleden opklonk in de Engelse vakbeweging toen de Engelse regering besloot oorlogsschepen op stapel te zetten want hierdoor zou de tewerkstelling op de scheepswerven gedurende geruime tijd gewaarborgd zijn. In deze gedachtengang hebben wij enkele kritische bedenkingen over het Belgisch beleid.

Wij kennen sedert enkele jaren in dit land de politiek van de zogezegde economische compensaties. Het principe keuren wij goed maar wanneer zulks gepaard gaat met meer kosten voor het aan te kopen legermaterieel, dan keuren wij dit af. Het materieel zou best bij de laagst biedende producent worden gekocht. Als men dit principe onderschrijft, dan kunnen compensaties worden bedongen in sectoren waar onze Belgische industrie competitief is. Het is derhalve onbegrijpelijk dat de opdracht voor het bouwen van de woningen voor Amerikaanse manschappen te Florennes niet werd toegewezen aan de laagst biedende. Deze beslissing werd ingegeven door politieke motieven maar dat is een daad die de natie ruim 50 miljoen zal kosten.

Dergelijke manier van handelen is ongezond, in strijd met de wetten en staat een aanvaardbare mededinging en normale prijsvorming in de weg.

De compensaties moeten zeer kritisch worden bekeken, maar nog erger is het gesteld met de overbodige aankopen om zogezegd de tewerkstelling te garanderen.

Als uitgangspunt neem ik de overweging: «De kredieten ingeschreven in de begroting van Landsverdediging dienen tegemoet te komen aan de functionele behoeften van het leger.» Daar rijst dan de vraag of er teveel F-16-vliegtuigen zijn aangekocht? Is dit de reden waarom het aantal vliegers van onze piloten werd verminderd tot 118 uren terwijl het «minimum minimorum» 140 uren bedraagt.

Welke rol zal ons leger vervullen in het kader van ons bondgenootschap? Zal die rol beperkt zijn tot het verdedigen van de toevoerlijnen te land en tot steun op het slagveld? Waarom dan die enorme kosten voor de bouw van fregatten en het onderhoud ervan?

Mijnheer de minister, wij willen u vragen dat porsierlijke gedoe met de aankoop van de legerjeps te beëindigen. In de praktijk rijst hier een belangrijk probleem, vooral voor uw departement, omdat het behoort tot de investeringsdepartementen die een enorme impact kunnen hebben op de bestrijding van de economische crisis. Indien de tendens van de minister van Begroting erin bestaat via het korps van de inspecteurs van Financiën, systematisch de opportuniteitscontrole te hanteren in het perspectief van de politieke imperatieven, dan betekent dit noch min noch meer een uitholling van de verantwoordelijkheid van het betrokken departementshoofd.

De CVP-fractie volgt dit alles met grote aandacht maar ook met toenemende bezorgdheid. Dit moge voor de hele regering een ernstige waarschuwing zijn. Aan deze werkwijze dient paal en perk te worden gesteld. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

M. le Président. — La parole est à M. Trussart.

M. Trussart. — Monsieur le Président, monsieur le ministre, chers collègues, le XXe siècle sera certainement qualifié de siècle de l'arme nucléaire et du développement sans précédent de la course aux armements, les drames d'Hiroshima et Nagasaki n'ayant pas suffi à dissuader les grandes puissances de s'engager dans cette voie périlleuse à l'issue de la seconde guerre mondiale.

En tant qu'Européens, nous ne sommes pas étrangers au développement et aux conséquences de cette situation. L'Otan fut créée à l'instigation des pays européens et sa naissance a eu pour effet de précipiter la polarisation des blocs et leur affrontement.

Les relations Est-Ouest sont ainsi devenues une des premières préoccupations mondiales, au point d'occulter les problèmes liés à l'axe Nord-Sud et de détourner l'attention des graves difficultés de développement éprouvées par des millions d'êtres humains.

Aujourd'hui, nous sommes contraints de subir l'équilibre de la terreur et de vivre en permanence sous la menace d'un conflit nucléaire aux conséquences humaines et écologiques incalculables. Il n'est pas nécessaire de rappeler l'aberration que constituent les stocks d'armes nucléaires entreposées tant à l'Est qu'à l'Ouest. Plus grave est cependant la tentative de faire accréditer l'idée qu'une guerre limitée et dont on pourrait sortir victorieux, est possible.

L'Europe est ainsi toute désignée comme futur champ de bataille. Hier à Comiso en Italie, Greenham Common en Angleterre et Mutlangen en Allemagne, les premiers missiles ont été installés. Demain, ce sera peut-être le tour de Woensdrecht en Hollande et de Florennes. Malgré l'ampleur du mouvement pacifiste en Europe, nos pays confirment leur choix nucléaire.

Nous, écologistes, pensons qu'il n'est pas trop tard pour refuser l'implantation des euromissiles en Belgique et en Hollande, qu'il faut absolument tout tenter pour obtenir une décision négative.

Ce refus des missiles doit prendre une valeur d'exemple et permettre aux petits pays qui, comme le Danemark, n'installeraient pas d'armes nucléaires sur leur territoire, d'œuvrer plus efficacement en vue de briser l'affrontement Est-Ouest et de créer progressivement une Europe dénucléarisée englobant les pays de l'Est.

Dans l'optique d'un véritable désarmement, il ne faut pas seulement prendre en compte les armes nucléaires, mais aussi l'ensemble des armes conventionnelles. En effet, la nouvelle doctrine Rodgers et le plan *Air-land battle* prévoient de donner un rôle accru aux armements conventionnels, ceci grâce aux développements technologiques et à l'augmentation de la précision et de l'efficacité de ces armes. Des procédures de désarmement doivent donc être mises en place à ce niveau. C'est pourquoi les écologistes proposent la création d'une conférence permanente sur le désarmement des forces conventionnelles en Europe.

Cette conférence permanente pourrait être issue des travaux entrepris par la Conférence sur la sécurité et la coopération en Europe et plus particulièrement ceux de la Conférence sur le désarmement en Europe à Stockholm. Ici encore, il est indispensable que les pays européens puissent y jouer un rôle accru en affirmant leur indépendance à l'égard des deux blocs.

Casser la logique des blocs et la confrontation militaire qu'elle impose, donner un rôle accru à l'Europe ne peut se faire qu'en proposant simultanément des alternatives valables.

Si, pour nous, le but final est un désarmement total, passant même par des actes de désarmement unilatéral, il n'en faut pas moins tenir

compte des impératifs de défense et trouver de nouvelles solutions valables à long terme.

A notre sens, la défense non violente est la réponse à ces impératifs.

L'Europe a hérité d'une culture qui a sacralisé la violence, la violence directe des conflits armés, mais aussi la violence indirecte des structures sociales. Dans nos sociétés, la violence est vécue comme la vertu de l'homme, comme l'affirmation de soi, plus que comme la destruction de l'autre. La violence véhicule des valeurs comme le courage, les sens de l'honneur, la virilité. Aussi, la non-violence apparaît-elle comme sacrilège.

La non-violence nous apparaît comme la seule solution parce que la défense armée engendre la militarisation qui est en contradiction avec la démocratie.

Il faut donc rechercher de nouvelles méthodes capables de remplir les fonctions exercées jusqu'aujourd'hui de manière traditionnelle. Cette recherche doit se faire tant au niveau des luttes sociales que de la défense des libertés individuelles et collectives. C'est pourquoi les écologistes estiment important de soutenir les organisations non gouvernementales européennes ayant pour objet la défense de la paix et des droits de l'homme, en ce compris les associations non officielles d'Europe de l'Est.

Les moyens de l'action non violente sont encore limités : grève, boycottage, objection, désobéissance civile, non-collaboration, etc. Il est urgent de les développer et de les expérimenter. Il est aussi urgent de faire reconnaître la non-violence comme le seul moyen capable de résoudre véritablement les conflits. C'est pourquoi nous estimons nécessaire qu'une éducation permanente à la paix soit promue à tous les niveaux de la société ainsi que l'étude et la reconnaissance de la non-violence comme moyen pour élaborer une défense civile populaire non violente. Dans ce sens, la définition d'un véritable statut de l'objection de conscience, et, partant, l'abolition des discriminations visant les objecteurs, est une étape indispensable.

Sur base des réponses à une question essentielle : « Que voulons-nous défendre ? », il faut mettre en place un processus de transarmement, c'est-à-dire le passage progressif d'une défense militaire à une défense civile et populaire non violente. Cette approche suppose qu'une analyse en terme de rapports de pouvoir soit effectuée au niveau des structures sociales régionales, nationales, européennes et même mondiales. La meilleure définition des menaces et des agressions physiques et structurelles qu'elle mettra en évidence, devra servir à l'élaboration de stratégies défensives basées sur la non-violence. Ainsi, la défense civile et populaire non violente peut devenir un outil pour la défense des structures sociales reconnues comme valables et pour la lutte vers la transformation sociale de la société dans l'esprit qui nous anime. Ce type de défense suppose donc une décentralisation au niveau des régions, non pas pour la morceler ou l'affaiblir, mais pour rendre son exercice plus démocratique et plus efficace.

Il y a encore un très vaste travail d'information et de sensibilisation à réaliser afin que cette idée soit accréditée. Il est donc absolument nécessaire de consacrer des moyens financiers et intellectuels afin de développer et de rendre opérationnelle la défense civile et populaire non violente. C'est pourquoi, très légitimement, nous souhaitons la création d'un institut de recherche sur la paix et la défense civile. En ajoutant à cet institut, à titre expérimental, un bureau permanent de gestion non violente des conflits, on pourrait valablement présenter des exemples de résolution de conflits par le recours aux méthodes de l'action non violente.

Au sein de l'Otan, les pays européens sont exclus du dialogue et des négociations en matière nucléaire avec l'Union soviétique et les pays de l'Est. A Genève, alors qu'il s'agit de négociations sur ce qu'on appelle les « euromissiles », seuls les Etats-Unis et l'URSS négocient.

Si nous faisons le choix du transarmement, celui-ci suppose qu'au niveau de chaque pays européen membre de la CEE, une réduction progressive des budgets soit opérée parallèlement au désengagement de l'organisation militaire de l'Otan. Je dis bien de l'organisation militaire, puisque le traité de l'Atlantique nord reste toujours valable dans la mesure où il comporte des accords en matière économique, culturelle et une alliance défensive non nécessairement militaire. Le choix du transarmement suppose également qu'il soit mis fin à toutes les tentatives

européennes pour homogénéiser les armements et aux tentatives au sein de la Communauté européenne visant à mettre en œuvre une politique concertée de production et d'exportation d'armes. Bien plus, ce choix suppose qu'un vaste programme de reconversion des industries d'armement soit opéré.

Dans le domaine de la production et des ventes d'armes, la décision économique revient pour l'essentiel aux Etats puisqu'ils sont en principe les seuls à pouvoir acheter du matériel militaire. Il s'agit donc d'investissements publics au service du profit privé, sauf quelques cas où les industries d'armement sont nationalisées.

Depuis la seconde guerre mondiale, le secteur des armements s'est très fortement développé et il y est toujours possible de réaliser de plantureux bénéfices. Les expressions « complexe scientifique militaro-industriel » à l'Ouest et « bureaucratie militaire » à l'Est ont été créées pour définir la conjonction des intérêts politiques, scientifiques, militaires et économiques dans le secteur des armements. Il est devenu évident que ces conjonctions d'intérêts, bien plus que les impératifs de défense, ont induit un développement sans précédent de la course aux armements. Parler de reconversion des industries d'armement, c'est donc s'attaquer à un des piliers économico-politiques de notre société.

La reconversion constitue à la fois un des moyens essentiels pour lutter contre la militarisation croissante de notre société et une étape indispensable dans le processus de transarmement. Elle a pour but la réorientation de l'« économie de guerre » actuelle vers une économie de paix et exige, par conséquent, la réaffectation financière des ressources consacrées aux armements dans des productions de biens socialement utiles. Pour bien réussir, la reconversion doit, en outre, être préparée et planifiée par les travailleurs eux-mêmes, en fonction des besoins ressentis au niveau des collectivités locales. Aussi, la reconversion ne peut se réaliser sans un transfert des pouvoirs de décision vers les travailleurs.

Corollairement, il faudra mener une réflexion sur la finalité des productions alternatives envisagées : que produire, pour qui, comment et avec quelles conséquences pour notre environnement ?

Enfin, il n'est pas inutile d'ajouter que de nombreuses études attestent que les dépenses militaires sont moins créatrices d'emplois. Deux à trois fois plus d'emplois peuvent être créés en investissant des sommes équivalentes dans le secteur de la santé ou de l'éducation.

Les différents amendements que j'ai déposés, au nom des mouvements Ecolo et Agalev, vont dans le droit fil des options que je viens d'énoncer.

Monsieur le ministre, à l'occasion des travaux en commission, je vous ai posé de nombreuses questions auxquelles, je dois le dire, vous avez répondu franchement et généralement de manière exhaustive. A la lecture de ces réponses et de votre exposé, force est de constater qu'en contrepartie des 100 milliards de crédits inscrits au budget de la Défense nationale et du lourd endettement existant, il n'est offert à la population qu'une sécurité très aléatoire. Et cela, pas seulement en raison des restrictions budgétaires entraînant une inefficacité relative croissante de notre armée — il est indiqué dans le rapport qu'il faudrait au moins 6 milliards en supplément pour que les normes Otan soient intégralement appliquées et donc, je vous cite, qu'« à défaut d'avoir les moyens de sa politique, il faut avoir la politique de ses moyens » — mais cette sécurité est aussi aléatoire surtout parce que l'escalade insensée qu'on est amené à poursuivre pour rester dans le coup, ne peut que conduire inéluctablement à la destruction totale de la planète Terre.

C'est pourquoi, notre pari étant bien moins risqué que le vôtre, les écologistes, avec tous ceux qui ne croient pas à la paix par la terreur, réclament légitimement les moyens nécessaires à l'expérimentation et à la mise en place de leur système de défense. (*Applaudissements sur les bancs Ecolo-Agalev.*)

M. le Président. — Nous poursuivrons cette discussion cet après-midi à 14 heures.

Wij zullen deze bespreking deze namiddag te 14 uur voortzetten.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(*La séance est levée à 12 h 15 m.*)

(*De vergadering wordt gesloten te 12 u. 15 m.*)

2256